

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

Хімічний факультет
Кафедра органічної хімії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник декана
з навчальної роботи
В.О. Павленко

«17» квітня 2018 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ФУНКЦІОНАЛІЗАЦІЯ ПРИРОДНИХ СПОЛУК**

для здобувачів освітньо-наукового рівня
доктор філософії

галузі знань **10 Природничі науки**
спеціальність **102 Хімія**
освітній рівень **третій «освітньо-науковий»**
освітня програма **Хімія**
вид дисципліни **вибіркова**

Форма навчання **денна**
Навчальний рік **2018/2019**
Період навчання **2 рік**
Кількість кредитів ECTS **4**
Мова викладання,
навчання та оцінювання **українська**
Форма заключного контролю **іспит**

Викладач:

Хиля Володимир Петрович, чл.-кор. НАН України, д.х.н., професор кафедри органічної хімії

Пролонговано:

на **2019/2020** н.р.

Хиля В.П. (Хиля В.П.) «05» 04 2019 р.

на **2020/2021** н.р. _____ (_____) «__» _____ 20__ р.

на **2021/2022** н.р. _____ (_____) «__» _____ 20__ р.

КИЇВ – 2018

Розробник:

Хиля Володимир Петрович, чл.-кор. НАН України, д.х.н., проф., професор кафедри органічної хімії

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри органічної хімії

 (Хиля В.П.)

Протокол № 12 від "27" березня 2018 року

Схвалено науково - методичною комісією хімічного факультету

Протокол № 4 від "25" квітня 2018 року

Голова науково-методичної комісії (Амірханов В.М.)

"25" квітня 2018 року

ВСТУП

1. Мета дисципліни – розвиток та закріплення теоретичних та практичних навичок у галузі хімії природних сполук – хімічної модифікації природних органічних молекул та створення синтетичних аналогів низькомолекулярних біорегуляторів природного походження.

2. Попередні вимоги до опанування навчальної дисципліни:

Знати: органічну хімію та основи хімії природних сполук на рівні бакалавра за спеціальністю «Хімія».

Вміти: складати схеми полістадійних органічних синтезів на рівні магістра за спеціальністю «Хімія».

Володіти навичками пошуку інформації, її критичної обробки та представлення, застосовувати отримані знання для вирішення прикладних та теоретичних задач у галузі хімії.

3. Анотація навчальної дисципліни. Дисципліна «Функціоналізація природних сполук» належить до переліку дисциплін вільного вибору аспіранта. В даній дисципліні докладно розглянуто сучасні методики визначення якісного та кількісного складу природної сировини, способи ідентифікації та вилучення окремих її компонентів, методи хімічної модифікації біологічно активних молекул природного походження, а також тотальний синтез природних органічних молекул та їх аналогів.

4. Завдання: сформувати цілісні теоретичні уявлення та поглибити практичні навички аспіранта стосовно можливостей та практичного значення способів хімічної модифікації природної сировини; сформувати навички розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики; сформувати здатність до пошуку, оброблення на аналізі інформації з різних джерел із використанням новітніх інформаційних і комунікаційних технологій та вміння проводити самостійні досліджень на сучасному рівні; сформувати здатність інтерпретувати дані, отримані при лабораторних експериментах та вимірюваннях і прив'язувати їх до відповідної теорії; сприяти розвитку абстрактного мислення, здатності формувати робочі гіпотези та перевіряти їх на практиці із застосуванням інноваційних технологій органічної хімії та хімії природних сполук.

5. Результати навчання за дисципліною

<i>Код</i>	<i>Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)</i>	<i>Форми викладання і навчання</i>	<i>Методи оціню- вання</i>	<i>Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни</i>
1.1	Знати принципів організації природних молекулярних систем	<i>лекції, аналітична робота</i>	<i>презен- тація, актив- ність, Пс</i>	15
1.2	Знати типи низькомолекулярних біорегуляторів природного походження	<i>лекції, практичні,</i>		10
1.3	Знати напрямки синтезу та хімічної модифікації різних типів низькомолекулярних біорегуляторів природного походження	<i>лекції, практичні, аналітична робота</i>		15

2.1	Вміти інтерпретувати зв'язок фізико-хімічних і біологічних властивостей природних сполук	<i>практичні</i>		10
2.2	Вміти планувати метод вилучення органічних молекул із природної сировини	<i>лекції аналітична робота</i>		15
2.3	Вміти планувати способи хімічної модифікації природних органічних молекул	<i>практичні, доповідь, аналітична робота</i>		15
3.1	Здатність використовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології при спілкуванні, а також для збору, аналізу, обробки, інтерпретації інформації, що стосується модифікації природних сполук	<i>лекції, практичні, аналітична робота</i>		5
3.2	Здатність виконувати передбачені навчальною програмою завдання у співпраці з іншими виконавцями	<i>практичні, аналітична робота</i>		5
4.1	Вміти самостійно зафіксувати, проаналізувати та інтерпретувати дані, що стосуються модифікації природних сполук	<i>практичні, аналітична робота</i>		5
4.2	Дотримуватися правил наукової етики та доброчесності в процесі критичної обробки наявної та створенні нової інформації у галузі хімії природних сполук	<i>практичні, аналітична робота</i>		5

6. В результаті вивчення дисципліни аспірант отримає нові сучасні передові концептуальні та методологічні знання в галузі хімічної функціоналізації природних сполук; відпрацює вміння формулювати наукову проблему з огляду на сучасні наукові тенденції та здатність професійно презентувати результати своїх досліджень на міжнародних наукових конференціях.

Все це допоможе йому навчитись ініціювати, організувати та проводити комплексні дослідження в галузі науково-дослідницької та інноваційної діяльності, пов'язаної із використанням синтетичного потенціалу природних речовин, що приведе до отримання нових знань та покращення вміння кваліфіковано відображати результати наукових досліджень у наукових статтях в фахових виданнях, використовуючи при цьому сучасні інноваційні технології при плануванні експерименту, а також зборі, аналізі, обробці та інтерпретації експериментальних даних, отриманих в ході вилучення та функціоналізації природних сполук.

7. Схема формування оцінки

7.1. Результати навчальної діяльності аспірантів оцінюються за 100 - бальною шкалою. Модульний контроль включає 3 змістові модулі і комплексний підсумковий модуль (іспит). Впродовж навчання передбачається написання 3 модульних контрольних робіт; 2 практичні заняття та одне консультаційне.

- семестрове оцінювання:

презентація референсу останніх розробок, що стосуються способів функціоналізації природних молекул;

модульна контрольна робота.

- підсумкове оцінювання: іспит.

Максимальна оцінка за семестр: **60 балів**.

Максимальна оцінка на іспиті: **40 балів**.

Максимальна загальна оцінка за курс: **100 балів**.

7.2. Організація оцінювання (за формами контролю згідно з графіком навчального процесу):

	ЗМ1		ЗМ2		ЗМ3		Іспит	
	<i>Min. – 12 балів</i>	<i>Max. – 20 балів</i>	<i>Min. – 12 балів</i>	<i>Max. – 20 балів</i>	<i>Min. – 12 балів</i>	<i>Max. – 20 балів</i>	<i>Min. – 24 бали</i>	<i>Max. – 40 балів</i>
Активність під час практичних занять	5	8	5	8	5	8		
Презентація	5	8	5	8	5	8		
Контрольна робота	2	4	2	4	2	4		

Оцінка за презентацію включає в себе: теоретичне наповнення матеріалу (50% від загальної оцінки за презентацію), мультимедійне оформлення (25%), презентація матеріалу (25%).

До іспиту може бути допущений аспірант, який виконав усі обов'язкові види робіт, які передбачаються навчальним планом з дисципліни "Функціоналізація природних сполук" (а саме: активність під час практичних робіт, презентація, написання контрольних робіт), і **при цьому** за результатами модульно-рейтингового контролю в семестрі **отримав** за змістові модуля сумарну оцінку в балах не менше 20 балів (критично-розрахунковий мінімум при формі підсумкового контролю – іспит).

Для отримання загальної позитивної оцінки з дисципліни оцінка за іспит **не може бути меншою 24 балів**.

У випадку відсутності аспіранта з поважних причин відпрацювання пропущених занять та перездачі контрольних робіт здійснюються у відповідності до «Положення про порядок оцінювання знань студентів при кредитно-модульній системі організації навчального процесу» від 1 жовтня 2010 року.

7.3. Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно з можливістю повторного складання / Fail	35-59
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни / Fail	0-34

8. Структура навчальної дисципліни.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ теми	Назва теми	Кількість годин			
		лекції	практ.	конс.	самост. робота
Змістовий модуль 1.					
Встановлення принципів організації природних молекулярних систем та взаємозв'язку фізико-хімічних і біологічних властивостей природних органічних молекул					
1	Біологічно активні речовини природного походження: біогенез та значення для життя людини. Самостійна робота з літературою.	2	1		10
2	Лікарські препарати рослинного та тваринного походження. Самостійна робота з літературою.	2			10
3	Природні та модифіковані природні сполуки в харчовій та косметичній промисловості. Самостійна робота з літературою.	1			10
	Модульна контрольна робота 1	1			
Змістовий модуль 2.					
Загальна характеристика низькомолекулярних біорегуляторів природного походження					
4	Вітаміни. Терпеноїди. Самостійна робота з літературою.	2	1		10
5	Амінокислоти та олігопептиди. Алкалоїди. Самостійна робота з літературою.	2			10
6	Поліфеноли. Ізофлавоноїди. Самостійна робота з літературою.	1			10
	Модульна контрольна робота 2	1		1	
Змістовий модуль 3.					
Перспективні напрямки синтезу та хімічної модифікації різних типів низькомолекулярних біорегуляторів природного походження					
7	Природні та напівсинтетичні пеніциліни. Природні, синтетичні та модифіковані нуклеїнові основи, нуклеозиди та нуклеотиди. Самостійна робота з літературою.	2	2		12
8	Модифікація синтетичних сполук амінокислотними фрагментами. Модифікація синтетичних сполук глікозидними фрагментами. Самостійна робота з літературою.	2			12
9	Рециклізація природних кисневмісних гетероциклів. Самостійна робота з літературою.	1			12
	Модульна контрольна робота 3	1		1	
	ВСЬОГО	18	4	2	96

Загальний обсяг **120 год.**, в тому числі:

Лекцій – **18 год.**

Практичні заняття – **4 год.**

Консультації – **2 год.**

Самостійна робота - **96 год.**

9. Рекомендована література

Основна:

1. Овчинников Ю.А. Биоорганическая химия. – М.: «Просвещение», 1987. – 815 с.
2. Ластухін Ю.О. Хімія природних органічних сполук. – Львів «Інтелект-Захід», 2004. – 560 с.
3. Кольман Я., Рем К.-Г. Наглядная биохимия, М., Мир, Бином. Лаборатория знаний, 2009. – 472 с.
4. Lehninger A. L. Nelson D.L., Cox M. "PRINCIPLES OF BIOCHEMISTRY" 1993
5. Страйер Л. «Биохимия», 1985, М., Мир. 3Т.
6. Рис Э., Стернберг М. «Введение в молекулярную биологию. От клеток к атомам», 2002, М., Мир.
7. Семенов А.А., Карцев В.Г. Основы химии природных соединений. Т.1. – М.: Издано Международным благотворительным фондом "Научное партнерство", 2009. – 624 с.
8. Блажей А., Шутый Л. Фенольные соединения растительного происхождения. - М., 1977. - С. 28-31, 35-51, 198-229.
9. Казаков А.Л., Хиля В.П., Межеричкий В.В., Литкеи Ю. Природные и модифицированные изофлавоноиды. - Ростов н/Д, 1985. - 184 с.
10. А. Ф. Бочков, В. А. Смит, Р. Кейпл. Органический синтез – наука или искусство? М., 2007.
11. В. А.Смит, Н. Д. Дильман. Основы современного органического синтеза. М., 2009.
12. Дж. Марч. Органическая химия. Реакции, механизмы и структура. Углубленный курс для университетов и химических вузов. В 4-х т. , М., 1987.
13. Ф. Кери, Р. Сандберг. Углублённый курс органической химии. В 2 т. М., 1981.
14. М. В. Горічко, В. Г. Пивоваренко. Органічна хімія. Реакції карбонільних сполук. К., 2012.
15. М. Лозинський, В. Ковтуненко. Карбаніони: синтез та алкілування. К., 2008.

Додаткова:

1. В.Г. Дрюк, В.Г. Карцев, В.П. Хиля. Курс органической химии. Биологические аспекты. Симферополь: ЧП «Фактор», 2007. – 242 с.
2. Flavonoids. Chemistry, biochemistry and applications. Edited by Q.M. Andersen, K.R. Markham. – CRC Press Taylor&Francis Group., 2006. – 1197 p.
3. W.A. Smith., A.F. Vochkov, R. Caple. Organic Synthesis – the Science behind the Art. Cambridge, 1998.
4. К.В. Вацуро, Г.Л. Мищенко. Именные реакции в органической химии. М., 1976.
5. П. Ласло. Логика органического синтеза. М., 1998. В 2 т.
6. J. P. Clayden, N. Greeves, S. G. Warren, P. D. Wothers. Organic chemistry. Oxford, 2000.

а також інтернет-ресурси.